

Kommunstyrelsen

Slättens förskola – inhägnad skolgård, dnr KS 2019/242xxx

Förslag till beslut

inhägnad förskolgård utförs utifrån tomtytan i gällande detaljplan

Ärendet

Styrgruppen för Slättens förskola begärde ställningstagande av markanvändningens omfattning för utemiljön (förskolgården) i samband med den utökade verksamheten.

Tidigare skolgård på Slättens förskola gjordes före Boverkets rapport och hade en friyta på ca 1700m². Erfarenheten från denna förhållandevis lilla gård är att den begränsade ytan inte klarade av det slitaget som uppstod med de 50 förskolebarnen som nyttjade den. Gräsytan var konstant nersliten och föräldrar klagade på att barnens kläder var sandiga och jordiga efter en dag på förskolan. En bidragande orsak är också den magra sandjord som finns på gårdsytan. Den planerade gården till den utökade förskolan ska klara belastningen av 6 avdelningar vilket innebär ca 100 förskolebarn och en friyta på minst 4000m².

Barn- och utbildningsförvaltningen och Tekniska förvaltningen har utgått ifrån Boverkets rapport vid planering av gårdens yta till Slättens förskola. Bedömning är att skogsdungen i södra delen är av centralt värde samt att skolgårdens högkvalitativa del ligger i mitten, mitt emellan Jönköpingsvägen och cykelvägen/järnvägen. Vi planerar en 8-10 meter bred yta mot Jönköpingsvägen som bullerzon och att den utformas med någon form av ljuddämpande åtgärder. Förslaget är att placera materialbodarna här samt göra mindre kullar som det planeras buskar på. Staketet sätts utanför denna yta vilket medför att materialbodarna helt kommer på gårdsytan samt att östra delen av kullarna kan skapa den kupering av gårdsytan som är önskvärd. Ytan mot öster, ca 3-500m², är också av lägre kvalitet pga. cykelvägen och järnvägen, men vi ser fördelar av att den är på förskolans gård varför staketet sätts i plangränsen. Denna yta kan med fördel planteras med bärbuskar som ger minskad insyn och skapar lä. Hela tillgängliga ytan som ligger innanför planområdet medger en friyta på ca 5500m² när fastigheten och kommunikationsytor är borttagna. Detta medför att det finns maximalt ca 4600m² kvalitativ friyta till gård om zonerna mot Jönköpingsvägen samt mot cykelvägen/järnvägen räknats bort.

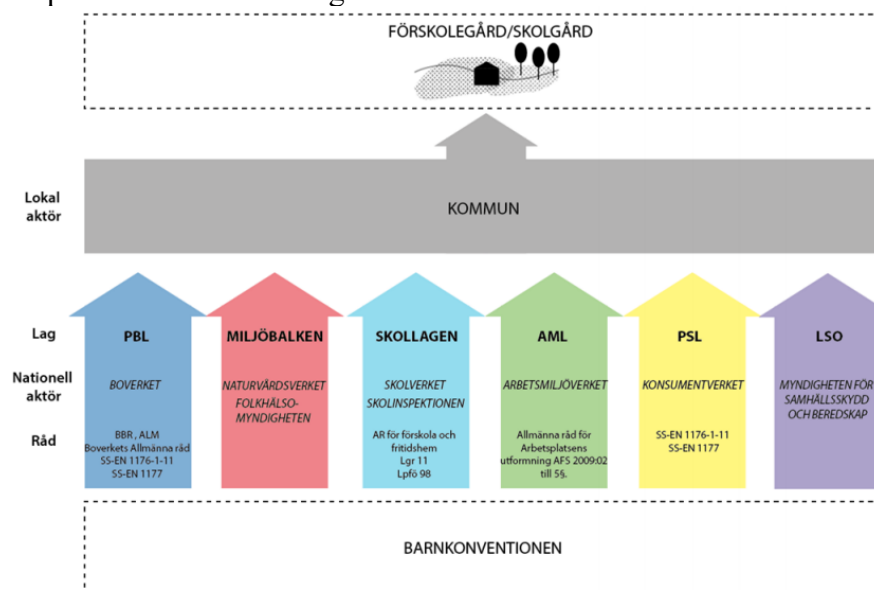

Förskolans utformning medger att den är utbyggningsbar mot söder. En ökning av barnantalet medför ett ökat behov av gårdsyta med 600-1400m² vilket medges om även den mindre kvalitativa gården räknas in.

Underlag

Boverket fick 2014 regeringens uppdrag att ta fram en vägledning för planering, utformning, skötsel och förvaltning av barns och ungas utemiljö med särskilt fokus på förskolegårdar och skolgårdar. Detta uppdrag utmynnade i Boverkets rapport 2015:8 "Gör plats för barn och unga".

Det övergripande målet med vägledningen är att förtydliga friytans betydelse för barns och ungas lek, lärande och hälsa. Målet är också att ge vägledning om hur goda utemiljöer vid skola och förskola kan åstadkommas och utvecklas genom fysisk planering, utformning och förvaltning. Syftet är att förbättra förutsättningarna för att alla barn och unga har tillgång till en god, välfungerande utemiljö och möjlighet att leka och utvecklas utomhus i hälsosamma och inspirerande sammanhang.

Figuren visar de viktigaste lagar, föreskrifter, allmänna råd och planer som påverkar barns och ungas utemiljö, särskilt skolgårdar och förskolegårdar. Barnkonventionen ska beaktas när man tillämpar reglerna. Det är bara plan- och bygglagen som ställer krav på att det ska finnas friyta vid skolor, förskolor och fritidshem. Kommunens förvaltningar ska använda styrmedlen i planeringen, utformningen och förvaltningen av utemiljön.

I rapporten lyfts vikten av tillräckligt stor friyta lämplig för lek och utevistelse. Enligt PBL ska det finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse både i bostadsområden och på tomter med lokaler för fritidshem, förskola, skola (8 kap. 9–11 §§ PBL). Bestämmelserna gäller både för nyanläggning och för bebyggda tomter, till och med utan att bygglov krävs. När friyta för lek och

utevistelse ska placeras och anordnas bör man särskilt beakta friytans storlek, utformning, tillgänglighet och säkerhet samt förutsättningarna för att bedriva ändamålsenlig verksamhet.

Friytan bör

- vara så rymlig att det utan svårighet eller risk för omfattande slitage går att ordna varierande terräng- och vegetationsförhållanden
- kännetecknas av goda sol- och skuggförhållanden, god luftkvalitet samt god ljudkvalitet.

För att friytan ska kunna användas av barn, elever och skolpersonal utan hinder behöver den ligga i direkt anslutning till byggnaden.

Boverket skriver i rapporten att god gestaltning av utemiljö tar avstamp i platsens inneboende kvaliteter och får den att samspela med såväl omgivning som byggnadsverk. Finns det befintlig vegetation och terräng på tomten är det oftast värt både extra ansträngning och kostnader att spara den och säkerställa dess fortsatta utveckling.

Anledningen är att det kan vara svårt att etablera växter på förskolgårdar och skolgårdar på grund av det höga slitaget. Det tar också många år innan nyplanterad vegetation blir användbar för lek. Täta buskage som är tillräckligt breda för att skapa rumsupplevelse är värdefulla. Här kan barn organisera egna platser och använda sig av det lösa material som finns på platsen. Skogspartier ger en alldeles speciell karaktär genom den variation och naturkaraktär som ett etablerat fåltskikt, flora och fauna ger. Kontakt med den omgivande naturen eller staden kan förstärkas eller döljas med hjälp av vegetation, höjdskillnader eller andra konstruktioner. Boverkets rapport lyfter även att gårdens attraktivitet och användbarhet ökar om det finns skraddarsydd platser för en viss aktivitet. Det kan handla om en verkstad, vattenlek, bygglek, berättarplats eller en plats där man får vara för sig själv. Det är viktigt att ge alla barn och unga möjlighet att dra sig undan den sociala miljön och hitta egna platser på gården. Många barn med funktionsnedsättning har svårt att sortera sinnesintryck vilket leder till trötthet och koncentrationssvårigheter. Utemiljöer som innehåller reträttplatser ger möjlighet till paus och återhämtning. Sådana platser är ofta en bristvara på både förskolor och skolor. Boverkets rapport lyfter även vikten av höjdskillnader på tomten. Genom en varierad topografi och utnyttjande av platsens olika nivåer kan man skapa rumslighet och fysiska utmaningar genom trappor och ramper, slänter, murar, utsiktsplatser och lågpunkter. Höjdskillnader är oemotståndliga för barn och stimulerar till rörelse. Hälsoaspekterna poängteras i rapporten. Solljuset behövs för att bilda D-vitamin, men barns hud är känslig och behöver skyddas mot alltför mycket ultraviolett strålning. En indikator för en ”solsäker” miljö är himmelsvyn. Om mer än halva himlen rakt ovanför barnens favoritställen täcks av grönska är den ultravioletta strålningen lagom (Strålsäkerhetsmyndigheten 2009). Lekytornas placering och mängden vegetation på gården är redskap för att skapa goda sol- och

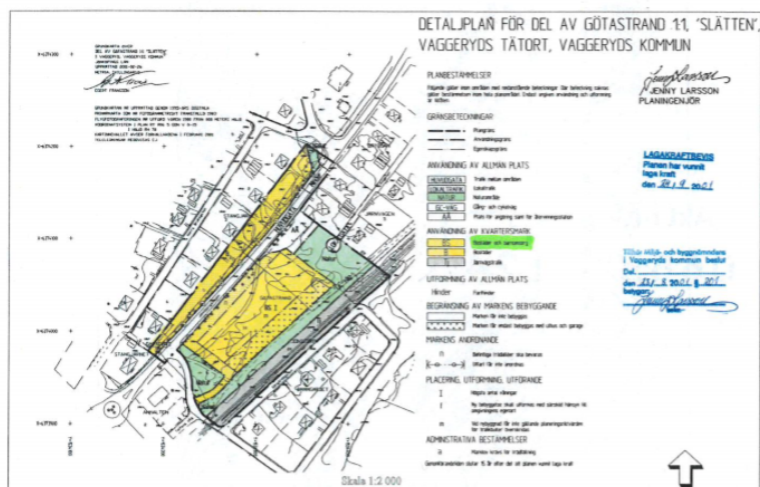
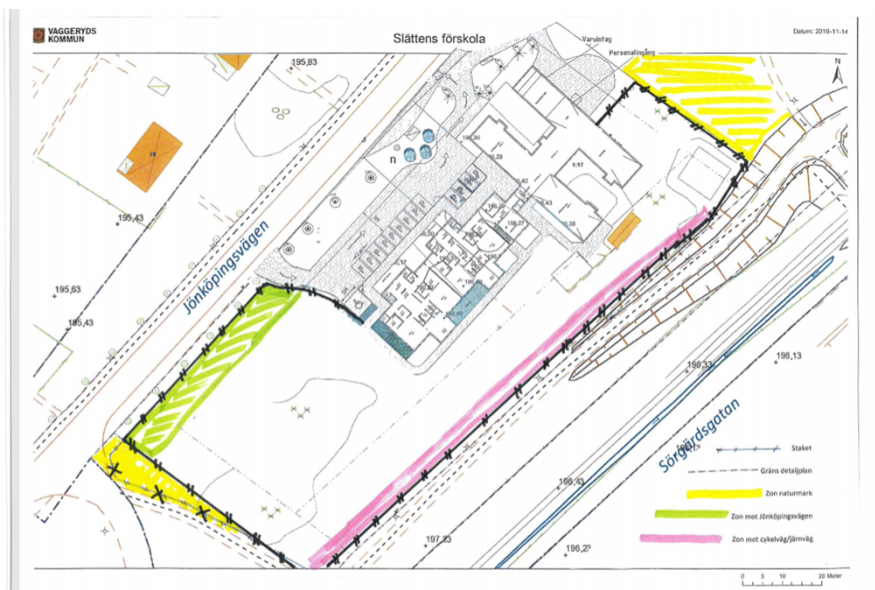

skuggförhållanden. För en mer långsiktig lösning planteras träd eller kraftiga lekbuskage. Gällande god luft- och ljudkvalitet tar rapporten upp att mycket trafik genererar både ljud och luftföroreningar, speciellt om de ligger högre än gården. Ljudföroreningar påverkar stressnivån för de barn som vistas ute på gården, och påverkar möjligheten att bedriva undervisning utomhus. Ett sätt att minska markbuller är att blockera ljudet med en barriär eller annat element. Exempelvis kan vi använda småbodarna som en bullerskärm, gröna väggar och buskar till att minska ljudnivån.

Utifrån beprövad praxis och aktuell forskning har flera kommuner tagit fram egna riktlinjer med dimensionerande mått för friyta som stöd i de konkreta ärendena. Bedömningen av tillräckligt stor friyta bör ta hänsyn till både friytan per barn och till den totala storleken på friytan. Ett rimligt dimensionerande mått utifrån antalet barn kan vara 40 m² friyta per barn i förskolan och 30 m² friyta per barn i grundskolan.

På en liten förskola med mindre gård, oavsett antal barn, kan en barngrupp få svårt att utveckla lek och socialt samspel på ett sätt som tillgodoser deras behov. Forskning visar att den totala storleken på friytan helst bör överstiga 3000 m².

Flertalet större kommuner har tagit fram egna riktlinjer för förskole/skolgårdar utifrån Boverkets rapport.

Magnus Ljunggren
Teknisk chef

Beslutet skickas till
Barn- och utbildningschef
Fastighetschef
Teknisk chef
Diarium